

Bryssel, 26. helmikuuta 2025
(OR. en)

6350/25

SOC 80
EMPL 54
AG 18
COH 5
SAN 58

ILMOITUS

Lähettiläjä:	Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Asia:	Eurooppalainen ohjausjakso 2025: Ikääntymisen haasteet työelämälle – kannustimet ja systemiset ratkaisut ikääntyneiden vapaaehtoisen laajennetun ammatillisen toiminnan edistämiseksi – Periaatekeskustelu

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion valmisteluasiakirja asiakohdassa
mainitusta aiheesta TSTK-neuvostossa 10. maaliskuuta 2025 käytävää periaatekeskustelua varten.

Ikääntyneisiin kohdistuu nykyisin usein merkittävä köyhyysriski, mutta samanaikaisesti heidän taloudellisen ja yhteiskunnallisen panoksensa jatkumista ei täysin tunnusteta. Aliarviointi ja jopa syrjintä tai poissulkeminen varjostavat monien ikääntyneiden myöhempiä vuosia.

Vaikka 55–64-vuotiaiden työvoimaosuus ja työllisyysaste ovat nousseet vuodesta 2009 lähtien, ne ovat edelleen huomattavasti alhaisemmat kuin parhaassa työiässä olevilla työntekijöillä, erityisesti ikääntyneiden naisten kohdalla. Tämä viittaa siihen, että kaikkia aktivointimahdollisuuksia ei ole hyödynnetty. Pitkäaikaistyöttömyyden (vähintään 12 kuukautta) aste on myös paljon korkeampi ikääntyneiden työntekijöiden keskuudessa kuin muissa ikäryhmissä. Ikääntyneiden aktivointi voi auttaa lieventämään väestön ikääntymisen kielteisiä vaikutuksia EU:n työvoimaan sekä osaamisvajeen ja työvoimapulan ennakoitua lisääntymistä. Tarvitaan räätälöityjä toimintapolitiikkoja ikääntyneiden kohtaamiin erityisiin työllistymisen esteisiin, kuten ikäsyrjintään työhönotossa, puuttumiseksi. Työllisyyspolitiikat keskittyvät yleensä lähinnä ”työikäisiin” aikuisiin, mikä rajoittaa eläkeikäisten työllistymismahdollisuuksia tai aikuiskoulutusta. Lisäksi hoivapalvelujen rajallinen saatavuus kuormittaa ikääntyneitä naisia omaishoitovelvollisuuksina ja vaikuttaa kielteisesti heidän työmarkkinaosallistumiseensa.

Digitaalitekniologia nähdään usein keinona tarjota ratkaisuja ikääntyvälle työvoimalle. Mahdollisesti enemmänkin olisi kuitenkin tehtävissä tarvittavien digitaitojen sekä uusien teknologioiden saavutettavuuden, kohtuuhintaisuuden ja saatavuuden varmistamiseksi, sillä juuri tämä on monien ongelmien, myös joidenkin ihmisten selkeän syrjäytymisriskin, taustalla.

Ikääntyneille tarkoitettujen erityispalvelujen kuten pitkäaikaishoidon lisäksi haavoittuvuuden vähentäminen ja ikääntyneiden osallisuuden edistäminen edellyttävät yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada yleisiä palveluja. Ikääntymistä tarkastellaan edelleen suurelta osin kustannusnäkökulmasta sen sijaan, että tutkittaisiin eliniän pidentymisen hyödyntämistä mahdollisuutena. Useimpien hallitusten asialistalla se ei edelleenkään ole tärkeällä sijalla.

Kansallisissa politiikoissa ikääntyminen ja ikääntyneiden asianmukaiset tukimekanismit olisi otettava mukaan yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen suunnitteluun. Työllisyyttä, työoloja, terveyttä, liikennettä, asumista ja hyvinvointia käsittelevissä politiikkatoimissa olisi otettava huomioon ikääntyneiden tarpeet. Nämä alakohtaiset tavoitteet olisi sisällytettävä myös laajempaan sosiaalisiin strategiaihin.

Myös eläkejärjestelmillä voidaan helpottaa työurien pidentämistä erityisesti antamalla jokaiselle mahdollisuus yhdistää eläke ja ammatillisen toiminnan jatkuminen tai lisäämällä kannustimia laajennettuun osallistumiseen. Huomioon otettavia tekijöitä ovat muun muassa sellaisten työntekijöiden oikeudenmukainen kohtelu, jotka ovat siirtyneet työmarkkinoille aikaisin tai jotka työskentelevät fyysisesti vaativissa tai vaarallisissa työtehtävissä tai käyvät työssä perhe- ja hoitovelvoitteiden ohella, tarve säilyttää uudelleenjakomahdollisuudet tuloa tuottavien ryhmien kesken ja suojia työuran katkoksilta.

EU:n tasolla neuvoston päätelmissä ikääntymisen huomioon ottamisesta julkisessa politiikassa, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa toimintasuunnitelmassa ja eurooppalaisessa hoito- ja hoivastrategiassa korostetaan, että on tärkeää varmistaa, että ikääntyneet työntekijät ja ikääntyneet osallistuvat edelleen aktiivisesti työmarkkinoille ja koko yhteiskuntaan. Sosiaalisen lähentymisen lisäämiseksi ja vahvemman sosiaalisen Euroopan rakentamiseksi komissio on asettanut tavoitteeksi, että 78 prosenttia eurooppalaisista työllistyy vuoteen 2030 mennessä. Monet Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteista – koulutuksen ja elinikäisen oppimisen saatavuus, yhtäläiset mahdollisuudet, palkkatasa-arvo ja oikeudenmukainen eläke sekä pitkäaikaishoito ja terveydenhuolto tai oikeudenmukaiset työolot – ovat merkityksellisiä aktiivisena ja terveenä ikääntymisen kannalta. Tämän saavuttamiseksi EU:n ja EU:n jäsenvaltioiden on jatkossakin investoitava kaikkien, myös ikääntyneiden työntekijöiden, laadukkaisiin ja osallistaviin työpaikkoihin ja työoloihin.

Pilaria koskeva toimintasuunnitelma on synnyttänyt Euroopan komissiossa koko joukon kattavia sosiaalialan aloitteita, joista monet vaikuttavat ikääntyneisiin ihmisiin suoraan. Euroopan osaamisohjelmaan sisältyy toimia, joilla koulutusväylistä saadaan joustavampia ja soveltuvampia ikääntyville yhteiskunnille elinikänekökulmasta tarkasteltuna. Muutoksen ennakointi ja hallinta ikääntyvien yhteiskuntien tilanteessa on myös yksi työterveyttä ja -turvallisuutta koskevan EU:n strategiakehyksen 2021–2027 painopisteistä.

Väestörakenteen muutokset asettavat meille uusia haasteita ja edellyttävät muun muassa pidempiä työuria. Näihin haasteisiin vastaavissa politiikkatoimissa on otettava huomioon kansalaisten tyytymättömyys eläkeiän nostamista koskeviin ehdotuksiin. Sen vuoksi on etsittävä keinoja edistää vapaaehtoista pysymistä työmarkkinoilla. Ensinnäkin meidän on poistettava esteet, joita ikääntyneet työntekijät tällä hetkellä kohtaavat pysyäkseen työmarkkinoilla, ja tarjottava räätälöityjä ratkaisuja laadukkaan työelämän varmistamiseksi. Jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten on tarpeen omaksua lähestymistapa, joka ilmentää elämänsäkaaren realiteetteja ja työllisyyden vaikutusta yksilön elämään hyödyntäen ikääntyneiden täyttä potentiaalia ja kokemusta työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Jotkin ehdotetuista toimenpiteistä etenevät oikeaan suuntaan, kuten elinikäisen oppimisen voimakas painottaminen.

Kun otetaan huomioon työmarkkinoiden heterogeenisuus, mukaan lukien alojen, ammattien sekä työpaikka- ja sopimustyyppien moninaisuus, meidän olisi määritettävä toimintapolitiikkoja ja käytäntöjä ikääntyneiden työntekijöiden valtaistamiseksi.

Vaikka monet julkiset politiikat, jotka voivat auttaa ikääntyneitä valtaistumisessa, kuuluvat ensisijaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaan, väestön ikääntymisellä on huomattava vaikutus työvoiman tarjontaan ja julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyYTEEN. Sellaisenaan se on haaste, johon kiinnitetään huomiota talous- ja työllisyyspolitiikkoja koordinoivan eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa. Tässä yhteydessä on tärkeää omaksua kokonaisvaltainen lähestymistapa antamalla yhtäläinen painoarvo politiikoille, joilla tuetaan aktiivisena ikääntymistä, työurien vapaaehtoista pidentämistä ja ikääntyneiden valtaistumista yhteiskunnassa.

Viime vuosina EU on muuttunut perusteellisesti ja mukauttanut poliittisia prioriteettejaan tulevien haasteiden varalta. EU aikoo määrätietoisesti varmistaa kestävä vaurautensa ja kilpailukykyänsä ja vahvistaa samalla sosiaalista markkinataloutta ja suojella suvereniteettiaan, taloudellista turvallisuuttaan ja globaalia vaikutusvaltaansa.

Jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen koordinoimisen keskeisenä mekanismina eurooppalainen ohjausjakso tarjoaa puitteet tarvittavien investointien ja uudistusten toteuttamiselle. Eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa kartoitetaan jatkossakin sosioekonomisia haasteita ja annetaan ohjeistusta niiden ratkaisemiseksi tarvittavista politiikkatoimista. Tavoitteena on parantaa EU:n kilpailukykyä, kestävyyttä ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Vuonna 2025 eurooppalaisen ohjausjakson tavoitteena on tehdä EU:sta kilpailukykyisempi ja tulevaisuudenkestävämpi tukemalla edistymistä kohti vihreää, digitaalista, osallistavaa ja resilienttiä taloutta.

Tähän mennessä ohjausjaksossa on analysoitu ikääntymiseen liittyviä haasteita ja joiltakin osin myös ikääntyneiden työntekijöiden potentiaalia ja suositeltu koulutuksen lisäämistä ja työpaikkojen luomista terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon alalla, mikä on tarpeen, jotta voidaan vastata väestön ikääntymiseen liittyvään hoivapalvelujen kasvavaan kysyntään. Lisäksi on tarkasteltu ikääntyvien työntekijöiden integroitumista työmarkkinoille osaamisvajeen ja työvoimapulan korjaamiseksi. Kuitenkin siinä voitaisiin ehkä vieläkin enemmän korostaa ikääntyneitä osaamista, kokemusta ja potentiaalia omaavana työvoimaresurssina taikka terveyden parantamista tai terveitä elinvuosia. Ikääntyneiden alhainen työllisyysaste työmarkkinoilla ja sen juurisyyt olisi otettava huomioon.

Ottaen huomioon eurooppalaisen hoito- ja hoivastrategian (2022) ja neuvoston suosituksen kohtuuhintaisen ja laadukkaan pitkäaikaishoidon saatavuudesta (2022), joissa vahvistetaan ohjausjakson rooli strategian toteuttamisessa, katsomme, että terveyteen ja pitkäaikaishoitoon liittyviin toimintapolitiikkoihin olisi kiinnitettävä huomiota potilaskeskeisestä näkökulmasta. Ohjausjaksossa olisi myös edelleen otettava huomioon ikääntyneiden, erityisesti ikääntyneiden naisten, köyhyys- ja sosiaalisen syrjäytymisen asteet EU:n tasolla. Elinikäisen oppimisen ja osaamisen osalta voitaisiin mainita ikääntyneiden vähäinen osallistuminen aikuiskoulutukseen.

Jos tavoitteenamme on lisätä resilienttiä taloutta ja sosiaalista osallisuutta edistäviä toimia, meidän on pohdittava tapaa, jolla me haluamme eurooppalaisessa ohjausjaksossa analysoidavan yleisesti ottaen ikääntymistä koskevia julkisia politiikkoja ja erityisesti myönteisiä kannustimia työurien pidentämiseksi, ja annettava jäsenvaltioille suosituksia vastaavasti.

Tässä yhteydessä ministereitä pyydettiin ilmaisemaan näkemyksensä seuraavista kysymyksistä:

- 1) *Mitä poliittisia kannustimia maassanne käytetään työurien pidentämiseksi?*
- 2) *Kiinnitetäänkö eurooppalaisessa ohjausjaksossa mielestänne jo riittävästi huomiota ikääntymiseen liittyviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin vai olisiko niistä joihinkin kiinnitettävä enemmän huomiota, ja jälkimmäisessä tapauksessa mihin tarkalleen ottaen?*
